

**Відгук
офіційного опонента
на дисертаційну роботу Довби Іванни Василівни
«Регіональний вимір інноваційного розвитку», представленої на здобуття
наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю
08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка**

**1. Актуальність теми дослідження
та її зв'язок з напрямками наукових досліджень**

В умовах посилення процесів інтеграції регіонів України у міжнародний економічний простір, актуалізуються питання формування інноваційної моделі розвитку економіки держави, де головною рушійною силою економічного зростання виступають інновації. Регіони держави повинні прагнути до забезпечення інноваційної активності через формування нових технологічних укладів економіки, формування та ефективного використання інтелектуального капіталу регіону, ефективного здійснення інноваційного підприємництва, забезпечення синергії в системі «наука-виробництво» тощо.

Віддаючи належне напрацюванням вітчизняних та зарубіжних економістів, здійсненим у сфері теорії та методології інноваційного розвитку регіону, слід зазначити, що проблематика забезпечення інноваційного розвитку регіону не знайшла свого остаточного вирішення, що й зумовлює актуальність теми дисертаційного дослідження, її теоретичну та практичну значимість. Вдосконалення потребує ряд питань із виявлення впливових чинників на формування цілісної моделі інноваційного розвитку регіону, інституційного забезпечення інноваційного розвитку регіону, розробки методики оцінки та вимір рівня інноваційного розвитку регіону, його фінансового забезпечення тощо, пошуку напрямів активізації інноваційного зростання регіону.

З огляду на це, тема дисертаційного дослідження Довби Івни Василівни є актуальною і своєчасною. Досягнення мети дослідження та розв'язання завдань, які поставлені автором у роботі безумовно сприятимуть забезпеченню

інноваційного розвитку регіонів держави.

Підтвердженням актуальності теми є зв'язок дисертаційної роботи Довби Інни Василівни з тематикою науково-дослідних робіт кафедри бізнес-адміністрування, маркетингу та менеджменту «Формування конкурентних позицій бізнесу та територій в умовах глобалізаційного поглинання» (номер державної реєстрації 0118U004532), в межах яких автором узагальнено інноваційні підходи до забезпечення розвитку регіональної економічної системи, окреслено конкурентні переваги інноваційного зростання в умовах глобалізаційного поглинання.

2.Рівень обґрунтованості та новизни наукових положень, висновків і рекомендацій

Основні наукові положення, методичні підходи, висновки і практичні рекомендації, що викладені в дисертації, є логічними та послідовними. Обґрунтованість представлених здобувачем наукових положень базується на аналізі законодавчих та нормативних актів Верховної Ради України, указів Президента України, постанов Кабінету Міністрів України; статистичної та звітної інформації, що характеризує рівень соціально-економічного й інноваційного розвитку територій регіону; матеріалах науково-дослідних робіт, які виконувались у ДВНЗ «Ужгородський національний університет», результатах власних розробок автора.

Високий рівень обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій обумовлений широким діапазоном використаних у дослідженні наукових джерел з проблематики регіонального розвитку, забезпечення інноваційного розвитку регіону. У процесі проведення дослідження та опрацювання їх результатів автор використовував сучасні методи дослідження, зокрема: узагальнення та наукової абстракції; монографічний; системно-структурного підходу; статистико-економічного аналізу; порівняльного аналізу; економіко-математичного моделювання.

Для досягнення поставленої мети в дисертації було сформовано та вирішено комплекс таких завдань: узагальнити теоретико-методичні засади

інноваційного розвитку регіону в умовах трансформаційних змін; визначити наукові засади інституційного забезпечення регіонального інноваційного розвитку; розглянути методика дослідження регіонального виміру інноваційного розвитку; обґрунтувати наукові принципи забезпечення інноваційного розвитку регіональної інноваційної системи; здійснити системний аналіз особливостей та виявити тенденції розвитку пріоритетних видів економічної діяльності на інноваційній основі; проаналізувати фінансове забезпечення інноваційного розвитку регіону; здійснити поетапне оцінювання рівня інноваційного розвитку регіону; узагальнити зарубіжний досвід формування інноваційного середовища регіону; визначити фактори впливу на забезпечення інноваційності регіонального зростання; окреслити концептуальні виміри активізації інноваційного зростання регіону.

Основні пропозиції, положення, висновки дисертанта достатньо обґрунтовані і містять елементи наукової новизни. Наукові результати, одержані в ході дослідження, є достатньо обґрунтованими, доведені до практичного впровадження, що дає підставу зробити висновок про наявність предмету публічного захисту основних положень дисертації.

В дисертаційній роботі винесено на захист теоретичні положення та методичні рекомендації щодо забезпечення інноваційного розвитку регіону в економічній системі країни та її регіонів. Подані в дисертації наукові положення, висновки та рекомендації, що у сукупності визначаються спрямованістю на комплексне вирішення зазначеної проблематики, є достатньо обґрунтованими, базуються на поглибленому вивченні та узагальненні широкого кола наукових джерел та коректному застосуванні сучасних математичних методів дослідження.

У результаті дисертаційного дослідження отримано такі основні положення, що визначають наукову новизну і виносяться на захист:

удосконалено:

- понятійно-категорійний апарат, що характеризує інноваційний розвиток регіону;
- методичні підходи до оцінювання інноваційного розвитку регіону;

- теоретичний підхід до дослідження інституційної складової інноваційного розвитку регіону з урахуванням формальних і неформальних підходів;

дістали подальший розвиток:

- теоретичне обґрунтування наукових принципів забезпечення інноваційного розвитку регіональної інноваційної системи;

- оцінювання регіональних інноваційних особливостей на основі системного аналізу.

- окреслення і розширення сукупності взаємозумовлюючих і взаємозалежних багатокomпонентних факторів впливу на забезпечення інноваційного розвитку регіону;

- концептуальні засади перспектив активізації інноваційного зростання в регіональному вимірі.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у можливості застосування запропонованих методичних підходів до забезпечення інноваційного розвитку в межах територіальної економічної системи, що сприятиме підвищенню рівня її інноваційності, формуванню інноваційного середовища, поглибленню процесу дифузії інновацій в пріоритетних сферах і видах економічної діяльності регіону, а також формуванню багатфакторної моделі інноваційного розвитку регіону, що дасть змогу спрогнозувати подальші зміни рівня його інноваційності з метою збереження природного навколишнього середовища територіальної системи.

3. Зміст та завершеність дисертаційної роботи

Дисертаційна робота є логічним та завершеним науковим дослідженням, виконаним на належному рівні. Структура роботи – логічна й гармонійна. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, висвітлено мету і завдання роботи, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито

наукову новизну і практичне значення отриманих результатів, зазначено апробацію результатів дослідження.

У першому розділі дисертаційної роботи «Теоретико-методичні основи виміру інноваційного розвитку регіону» здійснено теоретичне узагальнення і розгляд наукових підходів до вирішення проблем інноваційного розвитку регіону, запропоновано авторське бачення забезпечення інноваційності територіально-просторового розвитку, обґрунтовано структурно-цільові компоненти інноваційного потенціалу, сформовано інституційне забезпечення інноваційного розвитку регіону, розглянуто методичні підходи до дослідження виміру інноваційного розвитку регіону.

Другий розділ роботи «Аналітичне дослідження регіонального виміру інноваційного розвитку», присвячений оцінці інноваційного розвитку Карпатського регіону та України в цілому, зокрема, проаналізовано обсяг фінансування інноваційної діяльності територіальної економічної системи, а також на основі системного аналізу сучасного стану інноваційного розвитку Закарпатської області сформовано його матрицю.

У третьому розділі «Активізація інноваційного розвитку регіону» узагальнено зарубіжний досвід формування інноваційного середовища регіону, сформовано узагальнену модель факторів сприяння інноваційному розвитку регіону; побудовано й розраховано множинно-регресійну багатфакторну модель інноваційного розвитку регіону, яка враховуватиме підходи до збереження навколишнього природного середовища, запропоновано заходи щодо удосконалення інноваційної системи регіону.

4. Теоретична значущість та практична цінність результатів дослідження

Висока ступінь достовірності теоретичних положень, висновків, рекомендацій сформульованих у дисертації є результатом глибокого та всебічного аналізу фундаментальних праць українських і зарубіжних вчених з проблематики забезпечення інноваційного розвитку регіону.

Теоретична значущість дисертаційної роботи полягає в обґрунтуванні науково-теоретичних засад регіонального виміру і практичних рекомендацій

щодо забезпечення інноваційного розвитку економічної системи країни та її регіонів.

Практична цінність отриманих у дисертаційній роботі результатів документально підтверджена довідками про впровадження у діяльність Департаменту фінансів (довідка № 1082 від 10.05.2019 р.), управління зовнішньоекономічних зв'язків, інвестицій та транскордонного співробітництва Закарпатської обласної державної адміністрації (довідка № 02-08/217 від 10.05.2019 р.) при розробленні й формуванні Проекту стратегії розвитку Закарпатської області на період 2021-2027 рр., зокрема використано пропозиції автора щодо виокремлення факторів впливу на забезпечення інноваційного розвитку регіону, окреслення пріоритетів у процесі формування інноваційної стратегії з урахуванням досвіду зарубіжних країн.

Низку науково-методичних напрацювань автора було впроваджено в навчальний процес ДВНЗ «Ужгородський національний університет», а саме при викладанні дисциплін «Державне і регіональне управління», «Міжнародна торгівля», «Облік та аналіз зовнішньоекономічної діяльності», «Економічні ризики та методи їх вимірювання», «Економіка та фінанси підприємств», «Фінанси, гроші і кредит», «Контролінг», «Менеджмент проектів», «Фінансовий менеджмент та кредитна політика», «Реклама і стимулювання збуту» (довідка № 1973/01-14 від 23.05.2019 р.).

5. Зауваження та дискусійні положення

Не знижуючи в цілому позитивної оцінки дисертаційної роботи, варто звернути увагу на дискусійні положення та зауваження:

1. У роботі автором наведено огляд наукових поглядів щодо функціонального наповнення та змістового значення поняття «інноваційний розвиток» регіону. На нашу думку, доцільно було узагальнити та систематизувати опрацьовані підходи науковців із конкретним виділенням спільних та відмінних ознак сутнісної характеристики інноваційного розвитку регіону, що посилює конкретизацію авторського бачення даного поняття. Водночас, на рис.1.1 (п.1.1 дисертаційної роботи) наводиться ресурсне

забезпечення інноваційного розвитку регіону, що містить інвестиційний, економічний, інформаційно-технологічний, природний, людський, інноваційний ресурси, проте у подальшому не досить чітко прослідковується аналіз та оцінка даних видів ресурсів, зокрема природної та інформаційно-технічної складової. З іншої сторони, вважаємо, що економічний ресурс акумулює у собі такі складові як інвестиції, інновації, людські та інформаційно-технологічні ресурси.

2. У процесі дослідження автором застосовано методичний підхід до оцінювання інноваційного розвитку регіону (с.148-155), який передбачає розрахунок інтегрального показника, що поєднує інвестиційний потенціал, людський потенціал регіону, науково-технічний потенціал, інфраструктурне забезпечення інноваційної діяльності у регіоні, інноваційну активність підприємств регіону та економічну ефективність інноваційної діяльності. Однак результати оцінювання надто узагальнені й не дозволяють чітко прослідкувати, яка складова здійснила найбільший вплив на кінцевий результат. Варто було б автору розробити власний методичний підхід до оцінювання інноваційного розвитку регіону, що певним чином уможливило б формулювання напрямів подальшого інноваційного розвитку регіону.

3. Потребує більш детального обґрунтування запропонована автором множинно-регресійна багатofакторна модель інноваційного розвитку регіону (с. 197) щодо оцінювання ефективності інноваційного розвитку регіону з урахуванням екологічного аспекту. Зокрема, на нашу думку, не достатньо чітко прослідковується характер зв'язку між зазначеними змінними та виникає дискусійне питання стосовно перевірки моделі на адекватність. Така перевірка дозволила б посилити ефективність реалізації інноваційних проєктів та сприяла формуванню комплексного підходу у процесі розробки стратегії зазначеного розвитку.

4. Більш поглибленого дослідження потребує опис наведеної матриці інноваційного розвитку регіону (рис.2.19), де автором виділено шість секторів залежно від рівня результативності інноваційного розвитку та рівня потенціалу інноваційного розвитку: 1.Визначення пріоритетних напрямів інноваційного

розвитку регіону. 2.Пошук та вибір оптимальної моделі інноваційного розвитку. 3.Стабільність інноваційного розвитку. 4.Активізація учасників процесу забезпечення інноваційного розвитку. 5.Впровадження екологічних інновацій у процесі розвитку регіону. 6.Розвиток стартапів та інноваційних проектів. Детальне оцінювання й аналіз зазначених секторів уможливило б розширене бачення сучасного стану інноваційного розвитку Закарпатської області й окреслення перспектив подальшого зростання.

5. У роботі (п.2.2) автором проведено детальний аналіз та оцінка фінансового забезпечення інноваційного розвитку регіону. Вважаємо за доцільне при визначенні позиції регіону за рівнем інноваційного розвитку додатково використовувати критерій фінансового забезпечення інноваційного розвитку регіону, що дозволить окреслити напрями активізації фінансового забезпечення тих регіонів, які мають потенційні можливості до переходу на інноваційну модель розвитку та регіонів, які є «генераторами» та «творцями» інновацій і потребують додаткових фінансових вливань для забезпечення інноваційного прориву.

Однак, окреслені зауваження та недоліки носять дискусійний характер та не впливають на загальну позитивну оцінку, не знижують наукову і практичну цінність дисертаційної роботи.

6.Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях і авторефераті

Автором за темою дисертації опубліковано 18 праць загальним обсягом 4,7 друк. арк., з яких особисто автору належить 4,5 друк. арк., у тому числі: 5 статей – у наукових фахових виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз даних (загальним обсягом 2,9 друк. арк., з них – особисто автору належить 2,5 друк. арк.), 1 праця – у зарубіжному виданні (загальним обсягом 0,7 друк. арк., особисто автору належить 0,7 друк. арк.); 12 публікацій за матеріалами конференцій, обсягом 1,8 друк. арк. (внесок автора – 1,7 друк. арк.).

Кількість, обсяг і якість друкованих праць відповідають встановленим вимогам та повною мірою відображають наукові результати. Основні положення дисертаційної роботи доповідались і обговорювались на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях за період 2015–2019 рр.

Ознайомлення з дисертаційною роботою, авторефератом та публікаціями показало їх відповідність за сутністю та ступенем наукової новизни встановленим вимогам. Зміст автореферату відповідає дисертаційній роботі. Висновки та основні результати дослідження конкретні та достатньо аргументовані.

7. Загальний висновок

Дисертаційна робота Довби Іванни Василівни на тему «Регіональний вимір інноваційного розвитку» є завершеною науковою працею, в якій отримано науково обґрунтовані результати, що в сукупності надають подальший розвиток теоретико-методологічним основам формування ефективного інноваційного середовища, підвищення інноваційності економічної системи й активізацію інноваційного регіонального зростання. Роботу виконано на високому науково-методичному рівні. Дослідження логічно структуроване, є цілісним, носить завершений характер, містить наукову новизну та практичну цінність. В опублікованих працях автора повною мірою відображені основні положення дисертаційної роботи.

Автореферат достатньо повно та адекватно відображає зміст дисертації.

Обсяг та оформлення дисертації, в цілому, відповідають пп. 9, 11, 12, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013р. зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015р. та № 1159 від 30.12.2015р.

Таким чином, на підставі проведеного аналізу, можна зробити висновок, що дисертаційна робота «Регіональний вимір інноваційного розвитку» за своїм змістом повністю відповідає паспорту спеціальності 08.00.05 – розвиток

продуктивних сил і регіональна економіка, а її автор Довба Іванна Василівна заслуговує на присвоєння наукового ступеня кандидата економічних наук за зазначеною спеціальністю.

**Офіційний опонент,
завідувач кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності
Луцького національного технічного університету
доктор економічних наук, професор**

Ковальська Л. Л.

ЯКІСЬ ЗАСВІДЧУЮ:
НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
доц. А. Земко

